

Тема: В. Симоненко “Цар Плаксій та Лоскотон”. Різні життєві позиції царя Плаксія і Лоскотна. (песимістична й оптимістична).

Мета: охарактеризувати дійових осіб казки, їх спосіб життя, навчити простежувати різні способи життя і поведінки дійових осіб, проводити аналогії з сучасним життям; пояснювати відмінність прозової і віршованої мови; розвивати творче мислення п'ятикласників; виховувати оптимістичне ставлення до життя.

Теорія л-ри: віршована мова, рима, ритмічна пауза.

Обладнання: учнівські ілюстрації до казки, скринька запитань, роздатковий матеріал, картки для групової роботи, порівняльна характеристика Плаксія та Лоскотона, квітка з теорії літератури, зображення Плаксія та Лоскотона, комп'ютерна програма «Тести»

Міжпредметні зв'язки: українська мова, етика, образотворче мистецтво.

Тип уроку: комбінований

Епіграф до уроку:

*Добру кожен з нас щиросердно служитиме
У будні, на Спаса а чи об Різді;
Як Бог милосердний у кожного
житиме
У серці, в дужі, у самому єстві*

Д.Білоус

Хід уроку

I Організація класу

1. Вправа «Створюємо настрій»

Здавна кажуть добрі люди,

Ближніх Бог велів любити.

І завжди для всіх і всюди

Треба нам добро робити.

Милосердя й доброта – як два крила, на яких тримається людство. Будьмо добрими і скажімо собі:

- Я прийшов до школи вчитися...
- Зі мною друзі...
- Вони мене люблять...
- У класі сонце, сонце...
- Я готовий добре попрацювати...

2. Поетична сторінка (*Щоуроку один із учнів готує коротке повідомлення про когось із поетів рідного краю і декламує напам'ять вивчену поезію*)

II Перевірка домашнього завдання

1. “Чарівна скринька”

(у скриньці найцікавіші дитячі запитання по казці, наприклад:

Скільки дітей мав цар? (6)

Як називалась країна, якою правив цар Плаксій? (Сльозолий)

Як називалась столиця країни Сльозолий? (Плакоград)

Чому цар Плаксій хотів, щоб усі діти плакали?

Чому цар Плаксій не любив Лоскотона?

Як дядько Лоскотон смішив дітей?

2. Запитання вчителя.

- Чи міг народ обійтися без такого царя?

- Що вимагав цар Плаксій від мешканців свого царства?

3. Тестова перевірка змісту казки з використанням комп'ютера

Чи добре ви запам'ятали зміст казки?

Перевіримо це за допомогою тестів. Правильність ваших відповідей визначить комп'ютер.

I. Три царівни стали:

а) жабами в ріці;

б) п'явками в ріці;

в) п'явками в болоті.

2. У Плаксунів від реготу поспадали:

а) сорочки і штани;

б) штани;

в) сорочки.

3. Плаксій помер від:

а) сліз;

б) реготу;

в) злості.

4. Макака одружився з:

а) Вай-Вай;

б) Плакотою;

в) Нудотою.

5. Макака мав чин:

а) капітана;

б) лейтенанта;

в) генерала.

6. Країна Плаксія називалася:

а) Горелій;

б) Сльозолій;

в) Плачолий.

7. У Плаксія було:

а) три доньки і двоє синів;

б) дві доньки і троє синів;

в) три доньки і троє синів.

8. Казка «Цар Плаксій та Лоскотон» складається з:

- а) 6 розділів;
- б) 5 розділів;
- в) 8 розділів.

9. Василь Симоненко:

- а) відомий український поет;
- б) відомий український історик;
- в) відомий український культурний діяч.

10. Якою мовою написані казки В.Симоненка?

- а) прозовою;
- б) віршованою;
- в) прозовою і віршованою.

II. Де народився Василь Симоненко?

- а) на Полтавщині;
- б) на Сумщині;
- в) на Київщині.

Бесіда

· Дайте визначення літературній казці як жанру. (Казки, у яких є автор, називаються літературними.)

· Чим відрізняється літературна казка від народної? Що їх єднає? (Літературні казки створені письменником, а народні склав сам народ. Єднає їх те, що вони вчать нас бути в житті сміливими й мудрими, долати перешкоди й біди, бути совісними.)

· Які літературні казки ви знаєте як вітчизняні, так і народів світу? (Іван Липа «Близнята», Іван Франко «Фарбований Лис», О. Іваненко «Казка про маленького Піка», Ш. Перро «Попелюшка», Г. Х. Андерсен «Снігова Королева».)

· Чому письменники зверталися до жанру казки? (Вони хоч на мить хотіли повернутися в дитинство, по-казковому уявляти світ. Бо вони на все життя в душі залишилися дітьми. Хочуть боротися зі злом, несправедливістю.)

III Оголошення теми та мети уроку

Проблемне питання: *кого, на вашу думку, більше серед людей: плаксіїв чи лоскотонів? Чому?*

Відповідь на це питання ми спробуємо дати протягом сьогоднішнього уроку.

IV Змістовно-пошуковий етап

1. Аналіз казки “Цар Плаксій та Лоскотон”

1. Порівняльна характеристика Плаксія та Лоскотона.

- Який спосіб життя вели головні персонажі казки?
- Які вчинки притаманні героям твору?
- Чи можемо ми розділити на групи? Як саме? За якими ознаками?

2. Робота в гетерогенних групах

(Завдання для груп)

I група

- Яким був Плаксій?
- Яка сім'я була у царя Плаксія? Зачитайте портрет царської сімейки.
- Як ви оцінюєте вчинки царя?
- Якими виступають царські посіпаки?
- Чи викликають у вас відразу царські посіпаки і цар? Чому?

II група

- Яким був Лоскотон?
- Зачитайте опис дядька Лоскотона.
- Чому люди любили Лоскотона, не любили Плаксія?
- Чим приваблює вас образ Лоскотона?

3.Словесне малювання

(Учням пропонується усно намалювати Лоскотона і Плаксія та пояснити лексичне значення цих слів. Діти висловлюють думку, малюють головних персонажів. Учитель пропонує словесні малюнки порівняти із зображеннями)

4. Складання порівняльної характеристики персонажів (учні працюють з карткою у групах)

Склади порівняльну характеристику героїв казки.

	Цар Плаксій	Лоскотон
Портрет		
Вчинки		
Доля героя		

Чому дядько Лоскотон мав більший вплив на простих людей, ніж цар Плаксій? З чого це видно?

5. Робота в зошитах.

- Діти, хто із цих персонажів є уособленням добра, а хто – зла? Запишіть у зошити.

(учні записують у 2 колонки інформацію про Плаксія і Лоскотона).

Добро	Зло
Лоскотон	Плаксій
дядько	цар
живий і досі	помер од сміху

- Який висновок можна зробити?

Висновок: добро – вічне, а зло гине.

- Чому Лоскотона В.Симоненко показав у образі дядька, а не хлопчика, дідуся? -

Чому веселий Лоскотон «носить дітям сміх у розмальованій торбині?»

V Системно-узагальнюючий етап

1. Повторення основних відомостей з теорії літератури

- Доведіть, що “Цар Плаксій та Лоскотон” є казкою.

(Казка – від слова “казати”. В основу покладено вигадані, фантастичні події.

Починається словами: “Там, де гори і долини”.

Властиві триразові повтори: 3 сини, 3 дочки.

Засуджується жалібність, бездушність, жорстокість, тупість і, навпаки, прославляється працьовитість, чесність, мудрість, сміливість, доброта, ...

Добро перемагає зло.)

- Як називаються казки, складені письменникам? (літературними)

- Якою мовою написана казка “Цар Плаксій та Лоскотон”: прозовою чи віршованою?

Довідка: Віршована мова – це мова розмірена, ритмічно організована, у ній впорядковано чергуються наголошені і ненаголошені склади, що й створює ритмічність.

Рима – (гр.– ритм, такт) – співзвучність закінчень слів у віршових рядках, яка охоплює останній наголошений голосний і наступні з ним звуки.

Рима - явище звукове, а не графічне: в ній збігаються звуки, а не букви.

Роль рими: підсилює зміст, ідейне та емоційне звучання вірша; чітко підкреслює завершеність кожного віршового рядка, що є одиницею ритму; має велике композиційне значення, бо за допомогою рим віршові рядки об’єднуються у строфи.

2.Робота з підручником

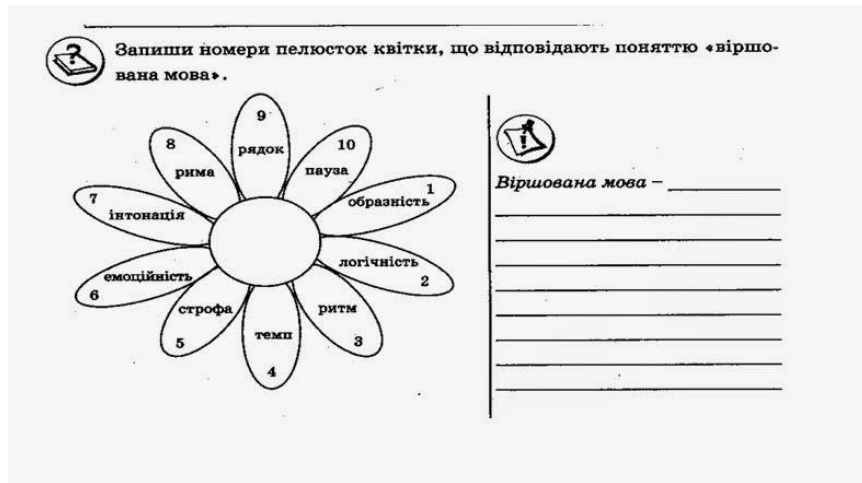
Опрацювання статті “Прозова та віршова мова” (с. 107)

Учні читають ланцюжком по реченню і відповідають на запитання:

- Чим відрізняється прозова мова від віршованої?

- Що таке рима? Для чого вона служить?

3. Робота в парах (учні заповнюють на картку)

VI Закріплення вивченого

1. Гра “Впіймай риму”

(Якщо до попереднього рядка рима є, то учні плескають у долоні.

Перемагає той, хто жодного разу не помилився).

Старша звалася Нудота,
Третя донечка – Плакота.
А цареві три сини
Так і звались – Плаксуни.
Цілі дні вони сиділи,
Голосили та сопіли,
Та стогнали, та ревіли,
Сльози відрами лили.
Хто всміхався – в часі тім
Я того негайно з’їм.
Він приходив кожний вечір –
Хай чи дощ іде, чи сніг –
До голодної малечі

І усім приносив сміх.
Лоскотливі мав він вуса
І м’якенькі, наче пух.

VII Підсумок уроку

- Чи є у житті поряд з вами люди, схожі на цих двох персонажів?
  - Чи схожа історія, описана у казці, на сучасне життя? Чим?
  - То кого, на вашу думку, більше серед людей: плаксіїв чи лоскотонів? Чому?
- Рефлексія

(Фрази записані на дошці, учні по черзі продовжують одну фразу за бажанням.)

- Від сьогодні я завжди...
- Твори Симоненка нас вчать...

Слово вчителя

Цей твір навчає мудрості й розсудливості, сміливості й власного життєствердного світобачення. Нехитрий сюжет казки обростає веселими подробицями, дотепними зворотами, випромінює віру в щасливе майбутнє.

Я вам бажаю бути оптимістами, непохитно вірити у свою щасливу зірку, наполегливо працювати, щоб досягнути омріяної мети.

- На уроці мені найбільше запам'яталося...

VIII Домашнє завдання

1. Вивчити визначення літературних понять “прозова мова”, “віршована мова”, “рима”.
2. 2. Скласти усне висловлювання «Чи легко робити добрі справи?»
(достатній рівень)
3. Індивідуальні картки для учнів (високий рівень)